

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาสถานภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย องค์ประกอบที่มีต่อสถานภาพ ทัศนคติและความกังวล สถานภาพของบรรณารักษ์ และ เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้บริหารในการปรับปรุงและช่วยเหลือให้บรรณารักษ์ได้มีสถานภาพเท่าเทียมกับอาชีพอื่น

ตัวอย่างประชากรคือบรรณารักษ์ของสมุดมหาวิทยาลัย ๒๒๐ คน ซึ่งเป็นบรรณารักษ์ในหอสมุดกลาง ๑๑๒ คน หอสมุดวิทยาเขต ๔๐ คน และหอสมุดคณะ ๖๘ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบเจาะจงคำถามแบบเลือกตอบ และแบบเปิดโอกาสให้ตอบโดยเสรี เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งเป็น ๕ ตอน ซึ่งสามารถตอบรับวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้พอเพียง ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากรโดยทางไปรษณีย์ และนำส่งด้วยตนเองตามแต่กรณีและโอกาส โดยใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันสำหรับบรรณารักษ์ทั้ง ๓ กลุ่ม ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากบรรณารักษ์ ๒๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๔๕ ซึ่งเป็นของบรรณารักษ์หอสมุดกลาง ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๓๒ หอสมุดคณะ ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๙.๗๑ และจากบรรณารักษ์หอสมุดคณะได้รับครบทั้ง ๔๐ คน ข้อมูลที่ไม่สามารถรวบรวมจากแบบสอบถามได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์

สรุปผลการวิจัย

๑. มีจำนวนห้องสมุดทั้งสิ้น ๒๑ แห่ง แบ่งได้เป็นหอสมุดกลาง ๘ แห่ง หอสมุดวิทยาเขต ๑๔ แห่ง และหอสมุดคณะ ๔๐ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๔ ๒๒.๙๕ และ ๖๕.๕๗ ตามลำดับ

๒. ในจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมด ๒๑๐ คน เป็นบรรณารักษ์ที่ประจำทำงานอยู่ใน
ห้องสมุดกลางร้อยละ ๕๑.๕๐ ในห้องสมุดคณะร้อยละ ๒๕.๐๕ และห้องสมุดวิชาเขต
ร้อยละ ๑๕.๐๕

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนบรรณารักษ์ในแต่ละมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ
มหาวิทยาลัยมีจำนวนมากที่สุดร้อยละ ๑๔.๗๖ รองลงมาคือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ร้อยละ ๑๒.๓๘ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ ๑.๕๐

๓. บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๔.๕๗ เป็นหญิง มีอายุปัจจุบันต่ำสุด ๒๒ ปี
สูงสุด ๕๓ ปี อายุเฉลี่ยปัจจุบัน ๓๐.๑๗ ปี

๔. ในจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมด ๒๑๐ คน ส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๕.๗๑ มีสถานภาพเป็น
ข้าราชการชั้นโท รองลงมาร้อยละ ๒๑.๕๐ เป็นข้าราชการชั้นตรี เป็นข้าราชการชั้นพิเศษมี
จำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๘๑ และในจำนวนบรรณารักษ์ที่เป็นข้าราชการชั้นโท ๑๑๗ คน
นั้น จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัยมีจำนวนมากที่สุดร้อยละ ๑๕.๓๕ รองลงมาคือมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒร้อยละ ๑๔.๕๓ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ
๒.๕๖ สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันนิติพัฒนบริหารศาสตร์ มีบรรณารักษ์เป็น
ข้าราชการชั้นเอกอยู่จำนวนมากที่สุดร้อยละ ๒๖.๓๑ เป็นที่น่ายังเกิดความหวาดวิตกของแก่น
มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ไม่มีบรรณารักษ์ที่เป็นข้าราชการระดับ
นี้เลย และในจำนวนบรรณารักษ์ที่เป็นข้าราชการชั้นพิเศษทั้งหมด ๔ คนนั้น สำนักบรรณสาร
การพัฒนา และมหาวิทยาลัยมหิดลมีอยู่จำนวนแห่งละ ๒ คน มหาวิทยาลัยขอนแก่น
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีอยู่แห่ง
ละ ๑ คน

๕. ในการบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ นั้น ผู้ทำงานห้องสมุดส่วน
ใหญ่ร้อยละ ๕๕.๐๕ ได้รับความบรรจุเป็นตำแหน่งบรรณารักษ์ รองลงมาร้อยละ ๒๑.๕๐ เป็น

อาจารย์ในภาควิชาอื่น ๆ นอกจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งได้แก่ภาควิชาภาษาอังกฤษ ศึกษาศาสตร์ รัฐศาสตร์ และการศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้รวมทั้งตำแหน่งอาจารย์ประจำของสำนัก บรรณารักษะการพัฒนาศาสตร์ สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ วิทยุฯ มีผู้ได้รับการบรรจุในตำแหน่งหัวหน้าแผนกย่อยละ ๐.๔๒ ในกลุ่มห้องสมุดวิทยาเขตซึ่งมีบรรณารักษะทั้งหมด ๔๐ คน จะมีตำแหน่งอาจารย์ภาค วิชาอื่น ๆ อยู่ร้อยละ ๔๐.๐๐ ซึ่งมากกว่าผู้ที่บรรจุเป็นตำแหน่งอื่น ๆ

ในมหาวิทยาลัยที่มีการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์/จะมีผู้ทำงานห้องสมุดที่ใดบรรจุเป็น อาจารย์ของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์อยู่ด้วย ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น ๒๕ คน หรือร้อยละ ๑๓.๔๑ ของจำนวนบรรณารักษะทั้งหมด ในจำนวนนี้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจะมีตำแหน่ง อาจารย์ของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ทำงานอยู่ในห้องสมุดจำนวนสูงสุดคือร้อยละ ๓๗.๕๓ รองลงมาคือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร้อยละ ๒๔.๑๔ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ มีอยู่แห่งละเท่า ๆ กันคือร้อยละ ๖.๕๐

ส่วนตำแหน่งอาจารย์ในภาควิชาอื่น ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด ๔๖ คนนั้น จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยมีตำแหน่ง เช่นนี้อยู่เป็นจำนวนสูงสุดคือร้อยละ ๒๓.๕๑ รองลงมาคือมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒร้อยละ ๒๑.๗๔ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีจำนวนเท่า ๆ กันคือร้อยละ ๒.๑๗ เท่านั้น

ในจำนวนผู้ที่บรรจุเป็นบรรณารักษะซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีมากที่สุดคือ ๑๒๔ คนนั้น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีตำแหน่ง เช่นนี้อยู่จำนวนเท่า ๆ กันคือ ร้อยละ ๑๖.๑๓ รองลงมาคือมหาวิทยาลัยมหิดลร้อยละ ๑๕.๓๒ และที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีอยู่ร้อยละ ๐.๘๑

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เท่านั้นที่มีตำแหน่งวิทยากรอยู่ในห้องสมุด ซึ่งปัจจุบันจะเรียกชื่อตามลักษณะวิชาชีพ เช่น นักเอกสารสนเทศ นักวิทยาศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น ตำแหน่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีอยู่ในมหาวิทยาลัยทั้ง ๔ แห่งดังกล่าวจำนวน ๑๐ คนเท่านั้น ในจำนวนนี้มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีอยู่เป็นจำนวนมากกว่าสถาบันอื่น ๆ คือร้อยละ ๖๐.๐๐

ในจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมดมีอยู่เพียง ๑ คนเท่านั้นในมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้รับการบรรจุในตำแหน่งบุคลากร

๖. บรรณารักษ์จำนวนไม่มากนักคือ ๖๐ คน ในจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมด ๒๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๗ ที่ได้เคยทำงานในห้องสมุดประเภทอื่นมาก่อนที่จะได้ทำงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในจำนวนนี้บรรณารักษ์จำนวน ๒๒ คนหรือร้อยละ ๓๖.๖๖ ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุดได้เคยทำงานในห้องสมุดเฉพาะมาก่อน

บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ได้ทำงานในห้องสมุดปัจจุบันเป็นระยะเวลาไม่เกินกว่า ๘ ปี กล่าวคือมีบรรณารักษ์จำนวน ๑๑๓ คน หรือร้อยละ ๕๓.๘๑ ของจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมด ๒๑๐ คน ได้ทำงานในห้องสมุดปัจจุบัน ๑-๔ ปี รองลงมาร้อยละ ๒๕.๒๔ มีระยะเวลาทำงานอยู่ในห้องสมุดปัจจุบัน ๕-๘ ปี มีบรรณารักษ์เพียง ๑ คนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๘ ที่ได้ทำงานในห้องสมุดปัจจุบันนานเกินกว่า ๒๐ ปี

๗. นอกจากคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำสำหรับคุณวุฒิของบรรณารักษ์ของหอสมุดมหาวิทยาลัยแล้ว บรรณารักษ์ส่วนใหญ่จำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ ของจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมด ๒๑๐ คน มีคุณวุฒิสูงสุดปริญญาโทสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และในจำนวนนี้มีอยู่ ๔ คนที่มีวุฒิปริญญาโทสาขาวิชาเฉพาะอื่นอีก ๑ สาขา รองลงมา ร้อยละ ๘.๕๗ เป็นผู้เชี่ยวชาญการศึกษาระดับปริญญาตรีพวกอนุบริหารหรือประกาศนียบัตรชั้นสูงสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ มีจำนวนผู้มีคุณวุฒิสูงสุดปริญญาเอกสาขา

วิชาบรรณารักษศาสตร์ เพียง ๑ คน หรือร้อยละ ๐.๔๘ เท่านั้น ซึ่งเป็นบรรณารักษ์ที่ประจำ
ทำงานอยู่ในสำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เมื่อเปรียบเทียบกันในเรื่องมหาวิทยาลัยจะพบว่าในจำนวนผู้มีวุฒิปริญญาโทสาขา
บรรณารักษศาสตร์ทั้งหมดจำนวน ๖๕ คนนั้น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีจำนวนสูงสุด ๑๖
คน หรือร้อยละ ๒๓.๑๙ รองลงมาคือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีจำนวน ๑๑ คน หรือร้อยละ
๑๕.๕๔ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ มีจำนวนเพียง
แห่งละ ๑ คน หรือร้อยละ ๑.๕๔

นอกจากนี้ยังมีบรรณารักษ์ที่มีคุณวุฒิปริญญาโทสาขาวิชาอื่น ๆ อีก ได้แก่สาขาวิชา
โสตทัศนศึกษา ภาษาอังกฤษ การบริหาร และเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด ๘
คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ของจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมด และผู้ที่มีคุณวุฒิเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมี
ตำแหน่งเป็นวิทยากรประจำห้องสมุด

บรรณารักษ์จำนวนมากกว่าครึ่งคือ ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๘๐ ของจำนวน
บรรณารักษ์ทั้งหมด ๒๑๐ คน ได้เคยฝึกอบรมหรือดูงานด้านห้องสมุดมาแล้ว และในจำนวนนี้มี
ร้อยละ ๕๙.๕๒ เป็นบรรณารักษ์ที่เคยฝึกอบรมหรือดูงานภายในประเทศ

- ในจำนวนบรรณารักษ์ทั้ง ๒๑๐ คนนั้น มี ๑๓๔ คน หรือร้อยละ ๖๓.๘๑ ที่ต้องการ
ศึกษาต่อเพื่อให้มีคุณวุฒิสองชั้น เนื่องจากมีบรรณารักษ์วุฒิปริญญาตรีอยู่เป็นจำนวนมากถึง
๑๑๕ คน จึงปรากฏว่าบรรณารักษ์จำนวนสูงสุด ๔๔ คน หรือร้อยละ ๒๕.๒๓ ของจำนวน
บรรณารักษ์ที่ต้องการศึกษาต่อทั้งหมด มีความต้องการศึกษาคอนวูลูชันปริญญาโทสาขาวิชา
บรรณารักษศาสตร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รองลงมาร้อยละ ๑๖.๕๒ ต้องการศึกษาคอนวูลูชัน
เอกสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในต่างประเทศ และมีเพียงจำนวนน้อยร้อยละ
๒.๒๔ ที่ต้องการเพียงได้รับการฝึกอบรมหรือดูงานในต่างประเทศ

ในจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการศึกษาต่อต่างประเทศระดับปริญญาโทสาขา
บรรณารักษศาสตร์จำนวน ๔๓ คนนั้น บรรณารักษ์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีจำนวนสูงสุด
๑๑ คน ในขณะที่บรรณารักษศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจำนวนสูงสุด ๖ คน ของการ
ศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในต่างประเทศ ซึ่งมีบรรณารักษ์มีความ
ต้องการดังกล่าวอยู่ ๒๒ คน

๘. บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๗.๒๒ ของจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมด ๑๑๐ คน
ปฏิบัติงานห้องสมุดสัปดาห์ละ ๓๕-๔๐ ชั่วโมง มีบรรณารักษ์จำนวนไม่มากนักร้อยละ ๔.๐๕ ที่
ปฏิบัติงานห้องสมุดสัปดาห์ละกว่า ๔๐ ชั่วโมง และเป็นบรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒซึ่งมีนิสัยเรียนภาคค่ำอยู่ด้วย ในการปฏิบัติงานประจำปี บรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานด้าน
เทคนิคมีจำนวนสูงสุดร้อยละ ๗๖.๒๗ ของจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมด ๒๑๐ คน

บรรณารักษ์จำนวนไม่มากนัก ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒๔ ของจำนวน
บรรณารักษ์ทั้งหมดมีชั่วโมงสอนในชั้นควย และในจำนวนนี้มีสูงสุด ๓๒ คน หรือร้อยละ ๔๓.๒๔
ได้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์สัปดาห์ละ ๔-๖ ชั่วโมง บรรณารักษ์จำนวน ๘ คน หรือร้อยละ
๑๐.๘๑ ได้สอนวิชาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และวิชาการศึกษา สัปดาห์ละไม่
เกิน ๖ ชั่วโมง นอกจากนี้ยังมีบรรณารักษ์จำนวน ๒๓ คน หรือร้อยละ ๑๐.๕๕ ที่ได้รับเชิญ
ให้ไปสอนหรือบรรยายในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ และสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นส่วนใหญ่

บรรณารักษ์มีผลงานเรียบเรียงและงานวิจัยมีจำนวนไม่มากนัก เพียงร้อยละ
๒๖.๗ ของจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมด ในจำนวนผลงานที่มีปรากฏทั้งหมด ๒๕๗ ชื่อเรื่องนั้น
ส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๔.๑๓ เป็นบทความทางวิชาการ บรรณารักษ์ในกลุ่มห้องสมุดกลางจะมี
ผลงานเรียบเรียงและงานวิจัยสาขาบรรณารักษศาสตร์มากกว่าอีก ๒ กลุ่ม

บรรณารักษ์มีความสนใจในสมาคมวิชาชีพหรือสมาคมวิชาการต่าง ๆ ใ้ค้มากเท่าที่
ควร ในจำนวนบรรณารักษ์ที่เป็นสมาชิกสมาคมต่าง ๆ ทั้งหมด ๔๔ คน มีร้อยละ ๗๕.๗๒ ได้

เป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ร้อยละ ๔.๒๖ ได้เป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดต่างประเทศ เป็นที่นำสังเกตความบรรณาภิในในกลุ่มห้องสมุดคณะได้เป็นสมาชิกของสมาคมวิชาชีพอื่นมากกว่าบรรณาภิในอีก ๒ กลุ่ม นอกจากนั้นบรรณาภิจำนวน ๒๕ คน หรือร้อยละ ๒๖.๖๐ ของจำนวนบรรณาภิทั้ง ๙๔ คน ได้เคยได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในสมาคมอีกด้วย

ในจำนวนบรรณาภิทั้งหมด ๒๑๐ คน มีจำนวน ๖๘ คน หรือร้อยละ ๓๒.๓๘ ได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาคมวิชาชีพหรือสมาคมวิชาการเหล่านั้นจัดขึ้น และในจำนวนนี้ส่วนใหญ่บรรณาภิได้เข้าร่วมในการประชุมหรือสัมมนาวิชาการ บรรณาภิในกลุ่มห้องสมุดวิชาเขตได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในวงจำกัดกว่าบรรณาภิในอีก ๒ กลุ่ม

บรรณาภิจำนวนไม่มากนัก ๒๓ คน หรือร้อยละ ๓๐.๐๐ ได้มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ซึ่งบรรณาภิจะได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการห้องสมุดอยู่เป็นจำนวนมากกว่าอย่างอื่นในทุกกลุ่มห้องสมุด

๕. ตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนฉบับเก่า (ก่อน พ.ศ. ๒๕๑๘) อัตราเงินเดือนขั้นต้นของบรรณาภิจะเท่า ๆ กับของผู้สำเร็จปริญญาสาขาวิชาอื่น ๆ ดังปรากฏว่ามีบรรณาภิได้รับเงินเดือนปัจจุบันต่ำสุด ๑,๗๕๐ บาท สูงสุด ๗,๒๖๐ บาท บรรณาภิที่มีเงินเดือนสูงมีจำนวนน้อยกว่าบรรณาภิที่มีอัตราเงินเดือนน้อย จึงจะเห็นได้ว่าบรรณาภิที่มีเงินเดือน ๔,๓๓๕ บาทขึ้นไปมีเพียง ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๑ เท่านั้น นอกจากนี้ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสถาบันวิจัยและพัฒนาบริหารศาสตร์แล้ว บรรณาภิในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ จะมีเงินเดือนปัจจุบันต่ำกว่า ๕,๑๗๖ บาททั้งสิ้น

บรรณาภิจำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๘๑ ของจำนวนบรรณาภิในทั้ง ๓ กลุ่ม ๒๑๐ คน จะมีรายได้พิเศษอื่น ๆ อีก ซึ่งในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๕.๒๒ จะมี

รายได้จากการปฏิบัติงานของสมุคนอกเวลา หัวหน้าบรรณารักษ์ที่เป็นตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักหอสมุดซึ่งเทียบเท่าคณบดี จะได้รับเงินสมนาคุณตามตำแหน่งเป็นรายเดือนเช่นเดียวกับผู้บริหารอื่น ๆ ควบ

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช ๒๕๑๘ แล้ว การจำแนกตำแหน่งของบรรณารักษ์ตั้งแต่ ชั้น ๕ ขึ้นไป จะใช้ระบบ พี.ซี. (Position Classification) แต่การจำแนกตำแหน่งของอาจารย์ใช้ระบบชั้น-ยศ (Rank Classification) อัตราเงินเดือนระดับควบ (Deep Class) ของบรรณารักษ์จะต่ำกว่าของอาจารย์ซึ่งเป็นสายงานวิชาการควบกัน กล่าวคือบรรณารักษ์ได้รับเงินเดือนในระดับ ๓-๕ ในขณะที่อัตราเงินเดือนระดับควบของอาจารย์อยู่ในระดับ ๓-๗ นอกจากบรรณารักษ์ที่เป็นตำแหน่งผู้บริหาร เท่านั้นจึงจะได้เลื่อนขึ้นถึงระดับ ๕ ในเรื่องนี้ กลุ่มบรรณารักษ์ของสมุคมหาวิทยาลัยในนามสมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทยกำลังดำเนินการเสนอให้ทบวงฯ ใดพิจารณาทบทวนการกำหนดอัตราเงินเดือนของบรรณารักษ์ใหม่ เพื่อให้มีเงินเดือนระดับควบ ๓-๗ ควบ

๑๐. ในจำนวนผู้ที่บรรจุในตำแหน่งอาจารย์ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด ๗๕ คนนั้น มีผู้ได้รับแต่งตั้งเป็น ผู้ช่วยศาสตราจารย์และรองศาสตราจารย์ ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๓๓ ทั้งนี้รวมทั้งผู้บรรจุเป็นตำแหน่งอาจารย์สังกัดสำนักหอสมุดควบ

๑๑. ในการพิจารณาเลื่อนขั้นและเงินเดือนนั้น บรรณารักษ์จำนวนสูงสุดในกลุ่มของสมุคกลาง กลุ่มของสมุคคณะ และกลุ่มของสมุควิทยาเขต ต่างก็มีความเห็นพ้องกันว่าพิจารณาจากผลงานในหน้าที่ คือร้อยละ ๕๕.๖๓ ๕๗.๓๘ และ ๕๐.๐๐ ตามลำดับ ทั้งนี้โดยพิจารณาจากลักษณะงานบรรณารักษ์โดยมิต้องคำนึงถึงชั่วโมงสอนแต่อย่างใด

๑๒. ในการ เป็นสมาชิกองค์กรต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ตลอดจนการมีสิทธิเลือกตั้งกรรมการต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งบรรณารักษ์หรือวิทยากรส่วนใหญ่จะไม่ได้รับหรือใช้สิทธิเหล่านั้นเลย นอกจากในบางแห่ง เช่น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นต้น

ผู้บริหารของสมาคมที่มีตำแหน่งผู้อำนวยการสำนัก เทียบเท่าคณบดีเท่าไรก็มีโอกาสเข้าร่วมในที่ประชุมภาคีของมหาวิทยาลัย

๑๓. บรรณารักษ์มีสิทธิได้รับทุนศึกษาต่อหรือดูงานภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกับข้าราชการหรืออาจารย์ภาควิชาอื่น โดยพิจารณาตามลำดับชั้นตามทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ แต่ปรากฏว่าเงินทุนเหล่านี้มีจำกัดสำหรับบรรณารักษ์วิชาชีพ หรือสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ นอกจากเป็นทุนอุดหนุนจากสถาบันในต่างประเทศที่เจาะจงให้กับหน่วยงานห้องสมุดหรือสาขาวิชานี้โดยเฉพาะ เมื่อพิจารณาในสาขาวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์แล้วพบว่าส่วนใหญ่บรรณารักษ์ในตำแหน่งผู้บริหารหรือตำแหน่งสำคัญ ๆ บางตำแหน่งเท่านั้นที่มีโอกาสได้รับทุนดังกล่าว แต่ก็นักจะเป็นในฐานะอาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์

๑๔. สิทธิอื่น ๆ ที่ข้าราชการจะพึงได้รับเป็นส่วนรวม ตลอดจนสวัสดิการต่าง ๆ นั้น บรรณารักษ์จะได้รับสิทธิเหล่านั้นเช่นเดียวกันตามกฎหมาย ก.พ. จะแตกต่างกันอยู่บางในรายละเอียด ซึ่งบางมหาวิทยาลัยอาจจะกำหนดแตกต่างออกไป

๑๕. กล่าวได้ว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อข้อเสนอแนะบางประการ เกี่ยวกับสถานภาพ นับตั้งแต่การให้หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยมีฐานะเป็นสำนักวิชาการ เทียบเท่าคณะ ความรับผิดชอบและหน้าที่ของบรรณารักษ์ สิทธิและผลประโยชน์ที่เกี่ยวเนื่องต่าง ๆ ที่ไต่จากการมีสถานภาพ นอกจากข้อเสนอแนะให้หัวหน้าบรรณารักษ์ควรมีวุฒิปริญญาโท ๒ สาขา คือสาขาบรรณารักษศาสตร์ และสาขาวิชาเฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่ง เท่านั้นที่บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ไม่แน่ใจ

๑๖. บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ประสบปัญหาเหมือน ๆ กันคือไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นฝ่ายวิชาการ ผู้บริหารมองไม่เห็นความสำคัญของบรรณารักษ์ การพิจารณาให้สิทธิต่าง ๆ และผลประโยชน์แก่บุคคลอื่น ๆ ไม่เท่าเทียมกับอาจารย์

อภิปรายผล

๑. บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๘.๘๙ เป็นหญิง น่าจะแสดงว่าผู้หญิงสนใจที่จะศึกษาวิชานี้และเลือกประกอบอาชีพนี้มากกว่าชาย ลักษณะงานบรรณารักษ์เหมาะกับเพศหญิงมากกว่า หรือน่าจะเป็นเพราะผู้ชายซึ่งต้องการมีสถานภาพส่วนตัวที่มั่นคงและก้าวหน้า มองเห็นว่าอาชีพบรรณารักษีก้าวหน้าน้อยกว่าอาชีพอื่น จึงไม่สนใจที่จะเลือกศึกษาวิชานี้เป็นวิชาชีพ

๒. ผู้ทำงานห้องสมุดมีทั้งที่บรรจุเป็นตำแหน่งบรรณารักษ์ ตำแหน่งวิทยากร หรือเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น ตำแหน่งอาจารย์ประจำสำนัก หรืออาจารย์ภาควิชาต่าง ๆ ตลอดจนอาจารย์ของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ในสถาบันที่มภาควิชาฯ ซึ่งในจำนวนนี้ตำแหน่งบรรณารักษ์มีมากกว่าครึ่ง คือร้อยละ ๕๙.๐๕ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะผู้บริหารในหน่วยเหล่านี้ยังไม่มั่นนโยบายที่แน่นอนหรือแบบแผนที่จะถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันในการจำแนกประเภทบุคลากรในสถาบัน บางแห่งจะยอมรับบรรณารักษ์เป็นฝ่ายวิชาการ แต่ในทางปฏิบัติตำแหน่งเหล่านี้ก็จะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกับฝ่ายธุรการ โอกาสที่จะได้เลื่อนตำแหน่งมีน้อยกว่าอาจารย์ระดับชั้นเงินเดือนมีน้อยกว่าอาจารย์ อาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารก็ยอมรับว่าสถานภาพของบรรณารักษ์ยังไม่เท่าเทียมกับอาจารย์ จึงได้แก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือบรรณารักษ์อาวุโสด้วยการเปิดภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้น หรือบรรจุบรรณารักษ์โดยอาศัยตำแหน่งอาจารย์ในภาควิชาอื่น ซึ่งมีโครงการแก้ปัญหาที่ถูกต้อ แต่เป็นการแก้ปัญหาที่ทำให้ปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ และเป็นการกัณธัทรากำจัดของแผนกวิชาอื่น เป็นต้น และบรรณารักษ์ก็มีใญ่ภูมิใจในตำแหน่งนั้น รู้สึกว่าตนเองเป็นเสมือนผู้ไร้สถาบัน หรือการให้อาจารย์จากภาควิชาอื่นมาดำเนินงานห้องสมุดก็จะมีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีก็คือทำให้เกิดความร่วมมือที่ดี

ระหว่างบุคลากรในองค์กรทั้งสอง และอาจารย์ได้ปฏิบัติงานเชิงสอนในภาคฤดูร้อน ในขณะที่ตัว
กันก็เป็นการทำงานสองหน้าที่ย่อมไม่ได้ผลสมบูรณ์ทั้ง ๒ อย่าง และที่สำคัญคือเกิดปัญหาความ
เหลื่อมล้ำระหว่างผู้มีความรู้เกี่ยวกับเมื่อนานหนึ่งเป็นอาจารย์ในขณะที่อีกคนหนึ่งเป็นบรรณารักษ์

อาจกล่าวได้ว่าภารกิจของหอสมุดเป็นหน่วยงานกึ่งวิชาการและกึ่งธุรการ โจทย์ฝากไว้
กับฝ่ายวิชาการก็คือ การบรรจุผู้ทำงานในหอสมุดใหม่ทั้งตำแหน่งบรรณารักษ์และตำแหน่ง
อาจารย์ก็คิดว่าจะก่อให้เกิดปัญหามากกว่าก่อให้เกิดผลดี ผู้ที่เป็นตำแหน่งบรรณารักษ์ก็มีได้มี
สถานภาพที่ชัดเจนแต่อย่างไร

ตำแหน่งวิทยากร หรือที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นตามระบบ พ.ศ. ซึ่งเป็นกลุ่มที่สำคัญ
ของบริการของหอสมุด โดยเฉพาะในด้านการจัดหาและบริการตอบคำถามนั้น จะมีอยู่เป็น
จำนวนน้อยในหอสมุดเพียงร้อยละ ๔.๗ ซึ่งนอกจากจะเป็นเพราะหอสมุดไม่มีตราบการกำลัง
แล้ว น่าจะเป็นเพราะบุคคลเหล่านั้นเห็นว่าสถานภาพในฐานะบรรณารักษ์เช่นเดียวกันนี้ไม่
น่าพอใจหรือดีกว่าตำแหน่งวิชาการอื่น ๆ จึงสนใจที่จะประกอบอาชีพอื่นมากกว่า ซึ่งจะทำ
ให้หอสมุดประสบปัญหาขาดแคลนนักวิชาการ อันจะมีผลต่อเนื่องถึงประสิทธิภาพของหอสมุด
โดยตรง

๓. บรรณารักษ์จำนวนมากกว่าครึ่ง คือร้อยละ ๕๕.๗๑ มีสถานภาพเป็น
ข้าราชการชั้นโท (ตามระบบเดิม) ก็มีใจเป็นเครื่องแสดงว่าบรรณารักษ์มีสถานภาพที่น่าพอใจ
เพราะความระเบียบข้าราชการพลเรือนฉบับเก่านั้น ผู้สำเร็จปริญญาตรีหรือตราเงินเดือน ๑,๗๕๐
บาท เมื่อทำงานเป็นเวลา ๑-๒ ปี ก็จะบรรจุเป็นชั้นโทได้ เมื่อมีปริมาณงานพอเพียงจึงนับได้ว่า
บรรณารักษ์ได้เป็นข้าราชการระดับสูงคือ ชั้นเอกและชั้นพิเศษไม่มากนัก และที่มีอยู่บ้างทั้งสอง
ประเภททั้งร้อยละ ๑๒.๘๖ ก็เป็นบรรณารักษ์ที่เป็นตำแหน่งอาจารย์เป็นส่วนใหญ่ ตำแหน่ง
บรรณารักษ์ของสมุดมหาวิทยาลัยนั้นตามระบบเดิมจะเลื่อนสูงสุดได้เพียงชั้นเอก และเป็นได้
เฉพาะผู้เป็นหัวหน้าเท่านั้น และสถานภาพในเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับคุณวุฒิเมื่อเริ่มบรรจุ และอายุ
ราชการของบรรณารักษ์ด้วย

๔. มีบรรณารักษ์วุฒิปริญญาโทอยู่ร้อยละ ๓๓.๓๓ และส่วนใหญ่มักจะมีตำแหน่งเป็นอาจารย์ ตำแหน่งที่บรรจุ เป็นบรรณารักษ์คือผู้ที่วุฒิปริญญาตรี เป็นส่วนใหญ่ การมีวุฒิปริญญาตรีมากและความรู้ความความสามารถมีอยู่จำกัด ทำให้การบริหารและการปรับปรุงงานอยู่ในขอบเขตจำกัด ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คุณภาพของบรรณารักษ์ไม่เป็นที่ยอมรับ และเพราะคุณภาพไม่น่าพอใจจึงไม่มีสิ่งดึงดูดใจให้ผู้ที่เรียนวุฒิปริญญาตรีในสาขาวิชาอื่น ที่เรียนมา ก็จะพอใจเป็นอาจารย์ของภาควิชามากกว่า เพราะสภาพที่ดีกว่าบรรณารักษ์ หรือ เปลี่ยนอาชีพไปใหญ่ซึ่งมีความก้าวหน้ามากกว่า

๕. บรรณารักษ์ส่วนใหญ่อายุตั้งแต่ ๒๓-๔๑ ต้องการศึกษาคือให้วุฒิปริญญาตรี แต่คงว่าบรรณารักษ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของวุฒิที่มีผลต่อสถานภาพ จึงได้พยายามหาโอกาสศึกษาต่อ เพื่อเลื่อนวิทยะฐานะ และเพื่อให้ได้มาตรฐานเกี่ยวกับคุณสมบัติที่กำหนดไว้สำหรับอาจารย์ในปัจจุบันนี้ได้มีการ เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์กันอย่างกว้างขวางซึ่งมีถึงวุฒิปริญญาเอก ส่วนในประเทศก็มีสถาบันหลายแห่งที่เปิดสอนวิชาขึ้นถึงระดับปริญญาโทที่บรรณารักษ์สามารถจะเลือกศึกษาได้ การที่ยังมีบรรณารักษ์ต้องการศึกษาคือในต่างประเทศอยู่ก็จำนวนเกินกว่าครึ่งของผู้ที่ต้องการศึกษาต่อทั้งหมดนั้นน่าจะเป็น เพราะบรรณารักษ์ต้องการศึกษาคือในระดับสูงกว่าปริญญาโท และเพราะค่าเล่าเรียนของสังคมไทยที่มีต่อวุฒิปริญญาตรีต่ำกว่าต่างประเทศ

๖. บรรณารักษ์ได้มีส่วนร่วมในการสอนอย่างเป็นทางการบ้าง นอกนั้นก็ทั้งในและนอกสถาบัน หรือมีโอกาสได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรบรรยายเป็นครั้งคราว ย่อมทำให้ผู้บริหารหรือผู้ร่วมงานอื่น ๆ ได้มองเห็นความสามารถทางวิชาการของบรรณารักษ์ เป็นเหตุให้บุคคลนอกวงการบรรณารักษ์ได้ยอมรับในสถานภาพทางวิชาการ ทั้งจะเป็นการเปลี่ยนทัศนคติว่างานบรรณารักษ์เป็นงานธุรการใดบ้าง ส่วนตัวบรรณารักษ์เองก็ได้เพิ่มพูนความรู้ นำเอาเหตุการณ์ที่สอนมาไว้กับประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีความตื่นตัวในการทำงานอันเป็นลักษณะของความเป็นนักวิชาการ แต่ทั้งนี้คงไม่ทำให้งานห้องสมุดในฐานะบรรณารักษ์คล้อยลงแต่อย่างใด แม้งานสอนจะเป็นเครื่องแสดงถึงสถานภาพทางวิชาการ แต่ผู้บริหารต้องไม่คำนึงว่าการสอน

อย่าง เป็นทางการ เท่านั้นที่เป็นกิจกรรมหลักในการบ่งชี้สถานภาพอาจารย์ มิฉะนั้นงานของครู ก็จะไม่ยอมรับสถานภาพ เพราะบรรณารักษ์มุ่งแต่จะเพิ่มชั่วโมงสอนเพื่อสถานภาพทางวิชาการ หรือสถานภาพอาจารย์มากกว่าที่จะตั้งใจปฏิบัติงานห้องสมุด อันจะทำให้เป็นผลเสียต่อบริการ ห้องสมุด

๓. เมื่อพิจารณาถึงบรรณารักษ์พัฒนาวิชาชีพและเรียบเรียงงานวิชาการนับว่ามี จำนวนน้อยเพียงร้อยละ ๒๒.๖๘ แต่เพราะลักษณะงานประจำของบรรณารักษ์และโอกาสไม่ อำนวยที่จะให้ทางวิชาชีพได้เช่นเดียวกับอาจารย์ อีกทั้งอาจไม่มีสิ่งจูงใจอื่น ๆ เช่น เงินคุณ หรือรางวัลให้บรรณารักษ์ใดมีกิจกรรมเช่นนี้ได้ จึงทำให้ผลงานวิจัยและเรียบเรียงมีจำนวน น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับอาจารย์ ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้เข้าใจได้ว่าสถานภาพของบรรณารักษ์ ไม่น่าจะเป็นวิชาการ

๔. บรรณารักษ์ยังสนใจในสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ น้อยกว่าที่ควร ดังปรากฏว่ามี บรรณารักษ์เป็นสมาชิกสมาคมวิชาชีพอยู่ร้อยละ ๔๔.๘๖ ซึ่งแสดงว่าบรรณารักษ์สนใจในการ เป็นสมาชิกสมาคมวิชาชีพอยู่บ้าง อันเป็นเครื่องแสดงถึงสถานภาพทางวิชาการและความ รับผิดชอบในวิชาชีพ แต่ยังมีจำนวนน้อยนั้นนอกจากจะเป็นเพราะบรรณารักษ์ขาดความสนใจ และความกระตือรือร้นแล้ว น่าจะเป็นเพราะสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ มีอยู่จำนวนจำกัดหรือ เพราะกิจกรรมของสมาคมไม่น่าสนใจเท่าที่ควร เพราะบรรณารักษ์ไม่มีเวลาพอ ตลอดจน สมาคมนั้นขาดการประชาสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม การเป็นสมาชิกสมาคมวิชาชีพจะ ทำให้บรรณารักษ์ตื่นตัวในวิชาชีพ ให้ประโยชน์แก่บรรณารักษ์โดยสามารถใช้สมาคมเป็นอำนาจ ต่อรองในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่นปัญหาสถานภาพ เป็นต้น

๕. บรรณารักษ์ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการวิชาการอยู่บาง ร้อยละ ๓๐ แสดงว่าผู้บริหารได้ยอมรับว่าบรรณารักษ์มีความสามารถทางวิชาการเช่นกัน โอกาสที่ บรรณารักษ์ได้ร่วมเป็นกรรมการ เช่นนี้จะทำให้ได้ทราบถึงการดำเนินงานต่าง ๆ ของ มหาวิทยาลัย มีโอกาสได้ติดต่อกับผู้บริหารอื่น ๆ ได้มีโอกาสประชาสัมพันธ์งาน

ห้องสมุดให้เป็นที่ยอมรับ อย่างไรก็ตาม การได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการต่าง ๆ ซึ่งอยู่กับวุฒิสภา และระบบอาวุโสควบคู่กัน และบุคคลเหล่านี้จะเป็นตำแหน่งอาจารย์ในห้องสมุดเป็นส่วนใหญ่ จึงกล่าวได้ว่าได้รับการแต่งตั้งในฐานะเป็นอาจารย์มากกว่าในฐานะบรรณารักษ์

๑๐. บรรณารักษ์ซึ่งตราเงินเดือนเริ่มแรกเท่ากับอาจารย์ คือถ้าเป็น ผู้ที่วุฒิสภาตรา จะได้รับเงินเดือนเริ่มต้น ๑,๗๕๐ บาท แต่เงินเดือนระดับกวาง (Deep Class) นั้น จำนวนชั้นของบรรณารักษ์จะน้อยกว่าอาจารย์ คือบรรณารักษ์ได้รับเงินเดือนระดับ ๓-๕ ในขณะที่อาจารย์ได้รับระดับ ๓-๕ บรรณารักษ์ที่มีตำแหน่ง เป็นผู้บริหารหรือผู้อำนวยการพิเศษ เท่านั้นจึงจะได้รับเงินเดือนระดับ ๖, ๗ และ ๘ ในขณะที่อาจารย์สามารถรับเงินเดือนได้สูงสุดในระดับ ๕ ถ้ามีผลงานเสนอเป็นที่พอใจของคณะกรรมการ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงอย่างชัดเจนว่าสถานภาพของบรรณารักษ์ในเรื่อง เงินเดือนยังไม่เท่าเทียมกับอาจารย์ซึ่งต้องมีคุณวุฒิชั้นต่ำระดับเดียวกัน

๑๑. นอกจากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์แล้ว บรรณารักษ์ที่มีตำแหน่งเป็น อาจารย์เท่านั้นจึงจะมีสิทธิออกเสียง เลือกตั้งกรรมการต่าง ๆ และเป็นสมาชิกในองค์กรต่างๆ ของมหาวิทยาลัยได้ บรรณารักษ์ส่วนใหญ่จะถูกจัดอยู่ในประเภทข้าราชการอื่น ๆ เป็นการแสดงถึงสถานภาพที่ต่ำกว่าอาจารย์ ส่วนสิทธิอื่น ๆ ตามสิทธิของการเป็นข้าราชการนั้น ส่วนใหญ่บรรณารักษ์จะได้รับเช่นเดียวกับอาจารย์ นอกจากสิทธิบางอย่างซึ่งทับกับสิ่งประกอบอื่น ๆ ด้วย เช่น สิทธิในการได้รับทุนศึกษาต่อหรือทุนการวิจัย เป็นต้น แม้จะมีสิทธิขงรับทุนได้เช่นเดียวกันกับอาจารย์ แต่จำนวนทุนสำหรับสายอาชีพนี้จะมีอยู่จำนวนน้อย ส่วนผลประโยชน์ที่เกื้อกูลและสวัสดิการบางอย่างซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันในแต่ละสถาบันนั้น ในบางแห่ง บรรณารักษ์จะได้รับไม่เท่ากับอาจารย์ เช่นสิทธิในการฝากบุตร เข้าเรียนในโรงเรียนสาธิตในสังกัดสถาบันนั้น ๆ

ขอเสนอแนะ

ขอเสนอแนะต่อผู้บริหาร

๑. จากการศึกษาพบว่า ฐานะของห้องสมุดแต่ละมหาวิทยาลัยยังไม่เท่าเทียมกัน มีฐานะเป็นแผนกบ้าง เป็นกองบ้าง ทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารงานงบประมาณ และการจัดอัตรากำลัง การเลื่อนขั้นและตำแหน่งต่าง ๆ ของบรรณารักษณ์อยู่อย่างจำกัด ควรที่จะขจัดปัญหาเหล่านี้โดย

๑.๑ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐควรจะได้กำหนดการจัดรูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยให้เป็นแบบเดียวกัน โดยยกฐานะของหอสมุดกลาง เป็นสำนักวิชาการ เทียบเท่าคณะ ขึ้นตรงต่ออธิการบดีหรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ทั้งนี้นอกจากจะเป็นผลดีต่อการบริหารและบริการของห้องสมุดโดยตรงแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าฐานะของห้องสมุดมีได้ค้อยกว่าหน่วยงานวิชาการอื่น ๆ ซวयीให้บรรณารักษณ์มีสถานภาพในระดับเดียวกับอาจารย์และหัวหน้าบรรณารักษณ์ก็จะมีตำแหน่ง เทียบเท่าคณบดี เมื่อเป็นเช่นนี้บรรณารักษณ์จึงมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งต่าง ๆ ได้มาก ปัญหาการขาดแคลนบรรณารักษณ์ที่มีคุณวุฒิสุง และสมรรถภาพในการทำงานสูงก็หมดไป

๑.๒ ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย ควรกำหนดให้มีการจัดตั้งห้องสมุดขึ้นพร้อม ๆ กับการจัดตั้งมหาวิทยาลัย และกำหนดมาตรฐานของห้องสมุดและบรรณารักษณ์ไว้อย่างชัดเจน ควรติดตามและสนับสนุนให้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างจริงจัง เพื่อให้ฐานะของห้องสมุดและบรรณารักษณ์ทุกสถาบันเป็นเช่นเดียวกัน ไม่เหลื่อมล้ำกันดัง เช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๒. จากการศึกษาพบว่า บรรณารักษณ์ประสบปัญหาไม่ได้รับการยกย่องให้เท่าเทียมกับผู้วุฒิอื่น ๆ ระดับเดียวกัน อาจารย์ผู้ร่วมงานและผู้บริหารถือว่าบรรณารักษณ์เป็นผู้ให้บริการ เท่านั้น อาจแก้ปัญหานี้ได้โดย

๒.๑ ผู้บริหารควรยอมรับว่าการปฏิบัติงานของสมุคของบรรณารักษ์เป็นงาน สอนอย่างหนึ่ง บรรณารักษ์ควรเป็นบุคลากรฝ่ายวิชาการ (Academic Status) ในการ พิจารณารับบรรณารักษ์ควรกำหนดคุณวุฒิอย่างต่ำเช่นเดียวกับอาจารย์ โดยเฉพาะหัวหน้า บรรณารักษ์ ควรต้องมีวุฒิปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์ และมีประสบการณ์ในการ เป็น บรรณารักษ์ของสมุคมหาวิทยาลัยมาแล้ว ๕-๘ ปี สำหรับห้องสมุคที่มีลักษณะเป็นห้องสมุคเฉพาะ วิชา (Subject Specialized) ควรที่หัวหน้าบรรณารักษ์จะต้องมีวุฒิปริญญาตรีสาขานั้น ๆ ด้วย ผู้บริหารจึงต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้บรรณารักษ์ได้ศึกษาต่อ ฝึกอบรมและดูงานเพิ่ม เติม

๒.๒ ไม่ควรบรรจุบรรณารักษ์เป็นอาจารย์โดยอาศัยอัตรากำลังของภาควิชา อื่นเพียงเพื่อให้ชั่วโมงสอนแล้วมีสถานภาพเป็นอาจารย์ เพราะการปฏิบัติงานสองหน้าที่ใน ขณะเดียวกัน จะทำให้เกิดปัญหาปฏิบัติงานไม่ไคลสมบูรณ์ทั้งสองอย่าง ในขณะเดียวกัน ก็เป็นการกันอัตรากำลังของภาควิชาอื่นด้วย

๓. ในสถาบันที่มีภาควิชาบรรณารักษศาสตร์อยู่ด้วยนั้น บรรณารักษ์ประสบปัญหา ความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้มีวุฒิต่างๆกัน แต่ฝ่ายหนึ่งเป็นตำแหน่งอาจารย์ของภาควิชา และอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นตำแหน่งบรรณารักษ์ ควรจะขจัดปัญหานี้โดย

๓.๑ กำหนดให้งานฝึกอบรมเป็นบริการอย่างหนึ่งของห้องสมุค ทั้งนี้เพราะ ในการสอนวิชาพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์นั้น บรรณารักษ์วุฒิปริญญาตรีซึ่งห้องสมุคมีอัตรา กำลังอยู่มาก สามารถสอนได้ ประกอบทั้งห้องสมุคมีวัสดุประกอบการสอนอยู่อย่างพร้อมมูล จะเป็นการประหยัดงบประมาณได้เป็นอย่างดี

๓.๒ ควรให้มีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนระหว่างบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงาน ห้องสมุคที่มีความรู้ความสามารถ และอาจารย์ของภาควิชาเป็นระยะเวลา เช่นกำหนดให้ สอนภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ๒ ปี และให้ทำงานในห้องสมุค ๒ ปี หมุนเวียนกันไป จะ ทำให้การสอนในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของอาจารย์ไคลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน

บรรณารักษ์ได้มีโอกาสที่เพิ่มความรู้ในภาคทฤษฎีมากขึ้น มีความกระตือรือร้นมากขึ้น

๔. จากการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์ได้รับเงินเดือน สิทธิ และผลประโยชน์อื่น ๆ ไม่เท่าเทียมกับอาจารย์ซึ่งมีคุณวุฒิในระดับเดียวกัน ควรที่ผู้บริหารจะได้ดำเนินการดังนี้

๔.๑ กำหนดให้ค่าเงินเดือนในระดักรวม (Deep Class) ของ บรรณารักษ์และอาจารย์เท่า ๆ กัน คือให้ได้รับในระดับ ๓-๖ ด้วย ทั้งนี้เพราะอยู่ในสายงาน วิชาการด้วยกัน การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ก็ถือเป็นงานอย่างหนึ่งเช่นกัน

๔.๒ ควรคำนึงถึงประสิทธิภาพและผลงานค่าบรรณารักษ์เป็นเกณฑ์กำหนด ในการพิจารณาเลื่อนขั้นและตำแหน่ง มิใช่พิจารณาจากจำนวนชั่วโมงสอน

๔.๓ ปรับปรุงระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิทธิและผลประโยชน์ที่ บรรณารักษ์ควรจะได้รับให้ เป็นเช่นเดียวกับอาจารย์ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้สำหรับ ข้าราชการทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาให้ได้รับทุนศึกษาต่อ การ เป็นสมาชิกองค์กรต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย ตลอดจนผลประโยชน์อื่น ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดให้

ข้อเสนอแนะสำหรับบรรณารักษ์

๑. ปรับปรุงและประชาสัมพันธ์บริการห้องสมุดให้ได้รับความนิยมน้อย่างกว้างขวาง ในหมู่อาจารย์และนักศึกษา เพราะบริการที่ดีจะเป็นเครื่องวัดสมรรถภาพของบรรณารักษ์ และ เมื่อบรรณารักษ์มีสมรรถภาพสูง ก็จะเป็นผลให้บรรณารักษ์ได้มีสถานภาพที่ดีด้วย

๒. บรรณารักษ์ควรพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติและความรับผิดชอบเหมาะสมกับ ตำแหน่งทางวิชาการโดย

๒.๑ หาโอกาสศึกษาต่อ ตลอดจนงาน เพื่อเพิ่มพูนวุฒิสูงขึ้น ติดตาม วิทยาการใหม่ ๆ อย่างไม่หยุดยั้งโดยการอ่านหนังสือและบทความทางวิชาการ เพื่อทราบความ

ก้าวหน้าในวิชาชีพ และเป็นแนวทางในการปรับปรุงงานของสมุค ตลอดจนมีส่วนร่วมในกิจกรรมวิชาการอื่น ๆ เช่น มีงานวิจัยและงานเรียบเรียงเผยแพร่ เข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ เป็นต้น

๒.๒ บรรณารักษ์ในหอสมุดคณะซึ่งเป็นวิชาเฉพาะหรือบรรณารักษ์อื่น ๆ ที่ของทำงานเกี่ยวข้องกับวิชาเฉพาะสาขาอื่น ควรสนใจศึกษาวิชาเหล่านั้นเพิ่มเติมจากวิชาบรรณารักษศาสตร์ ตลอดจนสนใจในกิจกรรม และพัฒนาการต่าง ๆ ในสาขาวิชาเฉพาะนั้นด้วย

๒.๓ สนใจและเข้าร่วมในกิจกรรมวิชาชีพต่าง ๆ ได้แก่การเป็นสมาชิกสมาคมวิชาชีพใหม่มากขึ้น เข้าร่วมในกิจกรรมวิชาชีพที่สมาคมเหล่านั้นจัดขึ้น อันจะแสดงถึงความตื่นตัวและความสนใจในวิชาชีพบรรณารักษ์ พร้อมทั้งใ้โน้นำแนวความคิดใหม่ ๆ มาปรับปรุงงานของสมุค

๓. บรรณารักษ์ควรมีการรวมกลุ่มกัน โดยจัดตั้งเป็นชมรมหรือสมาคม เพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์งานบรรณารักษ์ ตลอดจนการใช้ชมรมหรือกลุ่มเป็นอำนาจในการต่อรอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรจะได้ศึกษาทัศนคติของผู้บริหารระดับสูงในมหาวิทยาลัยที่มีต่อสถานภาพของบรรณารักษ์
๒. ควรมีการศึกษาสถานภาพของบรรณารักษ์หอสมุดประเภทอื่น ๆ รวมทั้งทัศนคติของผู้บริหารในสถาบันนั้น ๆ ด้วย
๓. ควรจะได้มีการศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพของอาจารย์และบรรณารักษ์โดยละเอียด.